

In afschrift aan: Leden van Provinciale Staten
Afdeling Strategie & Kennis, M. Poppelaars

DATUM:	KENMERK:	ONDERWERP:
28 september 2023	2023.09.28/RL	Advies nieuwe waterwinning in Kruisland

Geacht college,

Drinkwaterbedrijf Brabant Water onderzoekt de haalbaarheid van een nieuwe locatie voor drinkwaterwinning in West-Brabant. Dit is nodig omdat de beschikbaarheid van drinkwater in deze regio sterk onder druk staat. Brabant Water wil op een locatie ten noordoosten van Kruisland winputten realiseren om grondwater op te pompen – tot een maximale capaciteit van 3,5 miljoen m³ per jaar – met een bijbehorend transformatorgebouw. Om het opgepompte grondwater te zuiveren, is de aanleg van een transportleiding naar het nabij gelegen productiebedrijf in Wouw nodig. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Noord-Brabant vroeg BrabantAdvies te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Voor het MER van de nieuwe grondwateronttrekking in Kruisland hebben we de volgende aandachtspunten, beginnend met twee oproepen die verder reiken dan de scope van het MER:

Zet in op maatregelen die duurzaam grond- en drinkwatergebruik bevorderen

De grondwatervoorraad in Brabant bereikt haar grenzen. Dit is zorgelijk, want dit grondwater is nodig voor drinkwater, natuur, landbouw en industrie. De provincie Noord-Brabant onderstreept met haar beleid – van het Regionaal Water en Bodemprogramma en de Droogteagenda 2040 tot het Brabantse Grondwaterconvenant en het bestuursakkoord ‘Samen maken we Brabant’ – de urgentie om minder grondwater te onttrekken en meer grondwater aan te vullen. Om deze doelen te halen is het zaak om op korte termijn geloofwaardige stappen in de gewenste koers te zetten. Het moet daarom heel helder zijn hoe het plan voor een nieuwe grondwateronttrekking van 3,5 miljoen m³ in Kruisland zich verhoudt tot de ambities om juist minder grondwater te onttrekken.

De PRL ziet de nieuwe grondwaterwinning in Kruisland als noodgreep om een drinkwatertekort in West-Brabant te voorkomen. We pleiten ervoor om stevig in te zetten op maatregelen die een duurzaam gebruik van grondwater en drinkwater bevorderen, zodat er in de toekomst ook daadwerkelijk minder grondwater in Brabant wordt onttrokken. Dat kan alleen als alle partijen samenwerken, ieder vanuit zijn of haar eigen verantwoordelijkheid. De provincie heeft daarin een regisserende rol, als kaderstellende overheid én als aandeelhouder van Brabant Water. In het verminderen van drinkwatergebruik is veel winst te behalen.¹ Volgens de Commissie Droogte is een stevige prijsprikkel noodzakelijk, zowel voor grootgebruikers als voor consumenten.²

¹ Nederlanders verbruiken gemiddeld 134 liter water per dag, een Vlaming slechts 89 liter ([Trouw, 2022](#)).

² De Commissie Droogte roept in haar advies ‘Zonder water, geen later’ op om voor grootverbruikers in de provincie een substantieel hoger basistarief voor leidingwater voor te stellen en voor consumenten te werken met een gestaffeld tarief, waarbij een basisverbruik wordt vastgesteld met een basistarief ten behoeve van de essentiële levensbehoeften en een comforttarief naar mate er meer gebruikt wordt.

Daarnaast blijven maatregelen nodig zoals voorlichting over bewust en zuinig watergebruik, onderzoek naar vermindering van drinkwaterverbruik van grootgebruikers en hergebruik van stromen zoals afvalwater en regenwater.³ Ook roepen we de provincie en grondwaterpartners op tot volledige inzet op alternatieve bronnen om de (toekomstige) drinkwatervraag op te vangen, zoals via brakwater, oppervlaktewater, oevergrondwater en zeewater. Het is zaak tijdig nieuwe bronnen en technieken te ontwikkelen waarbij niet alleen wordt gekeken naar bronnen voor drinkwater, maar ook voor alternatieven voor landbouw en industrie. Ook zien we mogelijkheden om structureel grotere voorraden water op te slaan die bij de piekvraag in de zomer gebruikt kunnen worden. Gezien de droogteproblematiek is de urgentie groot om versnelling te realiseren op dergelijke maatregelen, zodat we ook in de toekomst een duurzame drinkwatervoorziening hebben.

Geef helderheid over het gebruik van latente milieuruimte

Ondanks dat de provincie met Brabant Water afspraken maakte om de vergunningsruimte van 3,5 miljoen m³ uit de omgeving Eindhoven te laten vervallen ten bate van de nieuwe waterwinning in Kruisland, stijgt de feitelijke grondwateronttrekking in Brabant. De latente vergunningsruimte wordt immers vervangen door daadwerkelijke grondwateronttrekking. We adviseren de provincie om ten principale te kijken naar het gebruik van latente milieuruimte, zowel op bedrijfsniveau als op sectorniveau. Een helder beleid over het gebruik van latente milieuruimte, indien nog niet aanwezig, zien wij als belangrijke stap in de richting van een duurzamer milieu.

Voor de uitwerking van het MER geeft de PRL de volgende punten mee:

1. Maak helder waarom uitbreiding van waterwinning noodzakelijk is

Het plan voor een nieuwe waterwinning in Kruisland vraagt een stevigere onderbouwing waarom het de meest geschikte oplossing voor het vraagstuk is. Hoewel er wordt gesteld dat de urgentie vanwege een verwacht drinkwatertekort groot is en dat alleen inzetten op waterbesparing onvoldoende is, blijft het onduidelijk of het tekort aan drinkwater in West-Brabant tijdig met andere (innovatieve) oplossingen aangepakt kan worden. De Brabantse Milieu Federatie en Stichting Anti Drinkwaterwinning Kruisland wijzen in hun zienswijzen bijvoorbeeld op afstromend Brabantse Walwater, Maaswater, zout water en flexibele drinkwaterwinningen, zoals gebruik van oppervlaktewater bij hoge afvoeren. Het MER biedt de kans om steviger te onderbouwen waarom de voorgestelde waterwinning écht noodzakelijk is en waarom andere alternatieven (voorlopig) onvoldoende zijn om het drinkwatertekort in West-Brabant op te lossen. Daarnaast raden we aan om inzichtelijk te maken hoe er gekomen is tot een vergunningscapaciteit van 3,5 miljoen m³ per jaar. Is dit volume noodzakelijk om aan de toekomstige drinkwaterbehoefte in West-Brabant te voldoen of zijn er andere overwegingen die tot deze specificatie hebben geleid?

2. Maak resultaten voorstudies inzichtelijk

Brabant Water is al sinds 2018 op zoek naar een oplossing voor het capaciteitsknelpunt in West-Brabant. Toen bleek dat het knelpunt niet kon worden opgelost door de productie op bestaande locaties uit te breiden, verkenden Brabant Water en de provincie mogelijkheden voor een nieuwe waterwinning. Uit voorstudies bleek dat de locatie Kruisland een geschikte locatie is, omdat het grondwater hier geschikt is om drinkwater van te maken én omdat een grondwateronttrekking op deze locatie relatief weinig omgevingseffecten zal hebben. We adviseren om in het MER de modelberekeningen uit de voorstudies inzichtelijk te maken, zodat voor belanghebbenden helder wordt hoe tot deze locatie is gekomen. Het is daarbij ook relevant om onzekerheden in de modellering te benoemen en helder te maken welke klimaatscenario's er zijn meegenomen. Daarnaast verzamelde Brabant Water in 2022 nieuwe data via een pompproef. Ook deze nieuwe meetgegevens zouden inzichtelijk en controleerbaar moeten zijn.

³ In Vlaanderen is het opvangen en hergebruiken van regenwater sinds 2004 verplicht en moeten huiseigenaren een waterput onder hun woning bouwen.

3. Scherp de beoordelingscriteria aan

De milieueffecten worden in het MER beschreven aan de hand van een beoordelingskader. We raden aan in het MER een duidelijk onderscheid te maken in de effecten in de aanlegfase – zoals stikstof, grondverzet en geluidhinder – en effecten in de gebruiksfase, zoals geohydrologische effecten. Daarnaast adviseren we om het beoordelingskader aan te vullen met effecten op ecologische verbindingzones en karakteristieke natuur en landschapsstructuren. Tot slot roepen we op om in het MER helder te maken wie geraadpleegde experts zijn en hoe zij tot beoordeling komen, zodat resultaten controleerbaar zijn.

4. Kijk breder naar mitigerende maatregelen van milieueffecten

In de NRD wordt alleen gesproken over mitigerende maatregelen die in het MER worden opgenomen als er droogteschade in de landbouw wordt verwacht. Kan schade ondanks deze maatregelen niet voorkomen worden, dan kunnen grondeigenaren aanspraak maken op regelingen. We adviseren om in het MER aandacht te besteden aan een breder palet van maatregelen ter voorkoming of mitigatie van milieueffecten van de voorgenomen activiteit, zoals verstoring van de balans tussen grondwater onttrekken en aanvullen en verzilting. Daarnaast raden we aan om in het MER een nulmeting te doen op de landbouw om latere discussies te voorkomen over wel of geen verslechtering van de landbouwgrond.

5. Maak grondwateronttrekkingen uit de omgeving inzichtelijk

Het ontbreekt aan zicht op hoeveel, waar en wanneer grondwater in de omgeving Kruisland wordt opgepompt door kleine gebruikers, zoals particulieren en kleine bedrijven. Deze onttrekkingen kunnen aanzienlijk zijn, maar vanwege het gebrek aan inzicht hierop ontstaan onzekerheden bij het beoordelen van de milieu-impact van de nieuwe grondwateronttrekking. We adviseren om alle kleine onttrekkingen zo nauwkeurig mogelijk in beeld te brengen en te monitoren. Dat is niet alleen voor deze locatie relevant, maar zou onderdeel moeten zijn van de provinciale strategie voor het verminderen van grondwateronttrekkingen. Deze noodzaak wordt erkend en per 1 september 2023 is een meldplicht voor kleine grondwaterputten ingevoerd. De Brabantse waterschappen hebben een meldpunt geopend waar al meer dan 1.000 mensen zich hebben gemeld.⁴ Het vergt een flinke inspanning om alles te registreren, maar dit is essentieel om ook in tijden van droogte onbekende gebruikers gericht te kunnen vragen de kraan dicht te draaien en daar zo nodig op te handhaven.

6. Blijf in gesprek met de omgeving over de effecten van de ingreep

De omgeving maakt zich zorgen over droogte, verzilting, grondzettingsproblemen en de impact op omliggende landbouwactiviteiten. Het MER zal inzichten bieden die deze zorgen kunnen wegnemen of bevestigen. We raden aan om met de omgeving in gesprek te blijven en daarin ook aandacht te hebben op het in beeld brengen wat er voor de directe omgeving aan winst in zit, zoals mogelijkheden voor recreatie of de ontwikkeling van natuur.

Wij wensen u succes met de uitwerking van de plannen en hopen u hiermee naar voldoening te hebben geadviseerd.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel
BrabantAdvies,
voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving

⁴ Afkomstig van het artikel '[Administratie bij waterschappen niet op orde: onduidelijk waar kleine gebruikers grondwater oppompen en hoeveel](#)' van EenVandaag (2023).